Ergebnisse. Zusammenfassend kann man folgendes sagen: die GTG stellt damit den Versuch dar, universale und spezifische Regeln und Prinzipien des syntaktischen Baus zu konzipieren. Die Einteilung der Satzeinheiten vollzieht sich dabei auf Grund des syntaktischen Prinzips. Dazu sind solche Kriterien wie Kategorie/Nicht-Kategorie, lexikalische/funktionale Kategorie u.a. zu rechnen. Hervorzuheben ist, dass diese Einteilung universal ist und sich auf jede Sprache anwenden lässt.

Obwohl die GTG schon vieles bei der Lösung der Probleme im Bereich der Wortarten erreicht hat, bestehen noch viele Fragen, welche zu beantworten sind. Aber die GTG bleibt nicht stehen, sie ist auf dem aktiven Wege nach der Suche neuer Lösungen der Probleme.

Weiterhin wäre zu überlegen, die Interpretation von Interjektionen und funktionalen Kategorien, welche auch den universalen Charakter hätten, durchzuführen.

LITERATUR

1. *Абрамов Б.А.* Теоретическая грамматика немецкого языка. Сопоставительная типология немецкого и русского языков / Б.А. Абрамов. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
2. Вопросы теории частей речи: на материале языков различных типов. – Л. : Наука, 1968. – 343 с.
3. *Chomsky, Noam*. Lectures on Government and Binding. The Pisa Lectures / Chomsky N. – [7th ed.]. – Berlin; New York : Mouton de Gruyter, 1993. – 371 p.
4. *DUDEN:* Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Hrsg. von der Dudenredaktion, bearb. von P.Eisenberg. – [6., neu bearb. Aufl.]. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich : Dudenverlag, 1998. – 912 S.
5. *Jungen, Oliver; Lohnstein, Horst*. Einführung in die Grammatiktheorie / O.Jungen, H.Lohnstein. – München : Wilhelm Fink Verlag, 2006. – 165 S.

*****

Jaroslawa Fedoriw
Nationale Universität "Kyjiw –Mohyla-Akademie"

QUANTITATIVE METHODEN BEI DER ANALYSE VON AUTHENTISCHEN ÖFFENTLICHEN REDEBEITRÄGEN

Der vorliegende Artikel beschäftigt sich mit Untersuchungen der sprachlichen Qualität von öffentlichen Redebeiträgen. Die Untersuchung bezieht sich auf die unterschiedliche Verwendung der quntitativen und komparativen Methoden zur Erfassung der für die Verständlichkeit der Rede gebrauchten Parameter. Als Untersuchungsmaterial wurden Auszüge aus Reden ukrainischer und amerikanischer Frauen aus dem akademischen Bereich verwendet. Die dabei gewonnenen Erkenntnisse spiegeln sich in verschiedenen Modellen wider, die dazu dienen, die Beziehung des Informanten zum Hörer zu intensivieren.

***Ключові слова**: öffentliche Rede, Schlüsselkonzepte, Authentizität*

Статья освещает перспективы применения количественных методов для анализа аутентичности ораторской речи. Исследование базируется на количественном и сравнительном методах. Материалом исследования служат тексты выступлений американских и украинских женщин-общественных деятелей в академической среде.

Результаты исследования создают методологическое основание для построения вероятностных моделей успешного ораторского вербального поведения

***Ключевые слова**: публичная речь, ключевые концепты, аутентичность.*

The report considers prospects of quantitative methodology application for identifying authenticity of oratorical speech. The study involves quantitative and comparative methods. The data are drawn from the texts of speeches made by American and Ukrainian public figures in the academic environment.

The results of the study methodologically substantiate the probability based modelling of the orator's successful verbal behaviour.

***Key words**: public speaking, key concepts, authenticity.*

Застосування кількісних, або статистичних методів у мовознавстві до одиниць різних мовних рівнів має на меті аналіз зафіксованого у вигляді тексту усного або писемного мовлення для опису і класифікації текстів за певними лінгвостатистичними параметрами, виявлення типологічних відмінностей між окремими мовними явищами та між мовними системами в цілому.

З одного боку, кількісні показники дають певну інформацію про самі тексти за рахунок того, що більшість мовних одиниць і конструкцій можуть слугувати основою для розрізнення текстів чи для їх кваліфікації. Зокрема, можливість через аналіз лексики кількісно відображати тематичну належність текстів важлива для різних прикладних сфер лінгвістики – наприклад, під час жанрової чи стилевої атрибуції текстів (статистична стилістика ґрунтується на тому факті, що відмінності між мовними стилями і жанрами мають переважно статистичний характер) або для встановлення авторства текстів.

З другого боку, оскільки сегменти текстів, що є об'єктами підрахунків, співвідносяться з одиницями різних рівнів мови, то кількісні методи, відповідно, дозволяють описувати функціонування різних мовних одиниць (фонем, морфем, слів, колокацій і т. д.) через частоту вживання одиниць у тексті, їх розподіл у текстах різного жанру, сполучуваність з іншими одиницями тощо. Узагальнення кількісної інформації про класи одиниць, про мовні конструкції (напр., дані про насиченість словника, про середню довжину слова або речення, про поєднання граматичних класів або частоту вживання певних граматичних форм у тих чи інших синтаксичних функціях) поглиблює опис одиниць мови.

Відтак, кількісні методи, застосовані до текстових корпусів, відкривають новий аспект вивчення самої мови: створюється перспектива перетворення звичної структурної моделі мови в структурно-ймовірнісну модель, у якій враховуються результати статистичного аналізу емпіричного матеріалу (у такій моделі одиницям мови приписують певну “вагу”, а вимірюванню підлягають відношення протиставлення і зв'язку). З цього погляду структурно-ймовірнісна модель за рахунок об’єктивних методів побудови виявляється більш реалістичною й особливо ефективною в діахронічних і типологічно-зіставних дослідженнях.

Важливо наголосити на стохастичній природі лінгвістичних закономірностей, які виводяться з кількісного дослідження властивостей мовленнєвих об’єктів. Це означає, що в окремих випадках ці закономірності можуть не підтверджуватися; радше, вони визначають математичні ймовірності певних мовленнєвих подій або кількісні відношення між досліджуваними явищами. Тобто можна знайти приклади, що спростовують статистично виявлені тенденції; а втім, ці окремі випадки не порушують відповідні закономірності, оскільки, як зауважує Райнгард Кьолер, “варіації навколо статистичного середнього не лише допустимі, але й необхідні; самі вони квантитативно точно визначаються відповідними законами. Ситуація така сама, як і в природничих науках, які вже давно відмовилися від старих де терміністських і каузальних (причинно-наслідкових) поглядів на світ і замінили їх на статистичні / ймовірнісні моделі” [4, с. 1–2].

Принцип структурно-ймовірнісного моделювання набуває особливої ваги під час аналізу ораторського, або ширше – публічного мовлення, де об’єкт дослідження емпірично представлений композиційно завершеними, тематично і стилістично цілісними зразками усного монологічного мовлення, успішна актуалізація яких

прямо залежить від встановлення емоційно-інтелектуального контакту між мовцем і аудиторією. Остання умова – успішність комунікативного акту – є засадничою з погляду означення автентичності оратора.

А саме, враховуючи, що в багатьох випадках громадські діячі виголошують промови, авторство яких належить так званим «спічрайтерам» – професійними укладачами текстів публічних виступів, ми кваліфікуємо ораторське мовлення як автентичне не стільки за сукупністю формальних лексико-граматичних показників авторського стилю, визначення яких вже успішно автоматизовано, скільки за просодичними атрибутами усного мовлення, які здатні максимально забезпечити вплив на аудиторію. При цьому в публічному спілкуванні на передній план – з погляду досягнення перлокутивного ефекту – виступають такі суб'єктивні параметри мовця, як щирість, відкритість, переконливість, небайдужість до предмету обговорення. Дуже часто суб'єктивні індивідуальні характеристики – тембр і сила голосу, темперамент, особливості невербальної поведінки, зовнішній вигляд – створюють те емоційне тло, яке переважає над інтелектуальною складовою процесу комунікації, викликаючи іноді передбачувану, а іноді – цілком несподівану реакцію аудиторії.

Наочною ілюстрацією того, яку потужну перлокутивну силу в риториці має емоційна складова, може слугувати приклад, детально описаний у нашій монографії [2, с. 83–84]. А саме, за дослідженням Д. Вестена [5], механізм мовленнєвої взаємодії між оратором і аудиторією передусім залежить від емоційного чинника, на тлі якого розвивається комунікативна взаємодія. На емпіричному матеріалі, що акумулював п'ятдесятирічну історію американських дебатів і промов політичних діячів, Д. Вестен доводить, що кандидати, які покладаються лише на раціональний компонент – здоровий глузд, логічні й неупереджені судження виборців, зважування доказів і фактів, – як правило, програють у політичних перегонах. Тобто там, де йдеться про масовий вплив, здоровий глузд поступається перед емоціями [*там само*].

Звідси логічно випливає припущення, що традиційні мовознавчі методи аналізу змісту й структури текстів публічних виступів навряд чи допоможуть вивести оптимальну модель побудови тексту успішної промови. Наявні інструментально-фонетичні дослідження просодії ораторського мовлення переважно зосереджується на темпоральних (тривалість, паузація, ритм), динамічних (гучність) та висотно-частотних (мелодика) параметрах мовлення; втім результати цих досліджень, залишаючись в межах дескриптивного поля, також не дають однозначної відповіді щодо умов підвищення ефективності публічного мовлення.

Можливість говорити про ймовірнісні моделі успішної ораторської поведінки з'являється, на нашу думку, із залученням квантитативних методів аналізу. Це дозволяє, зокрема, кількісно виокремити ключові концепти, що експлікуються найчастіше вживаними в промові повнозначними словами відповідних семантичних полів, які за даних суспільно-історичних умов найбільше відповідають настроям, переживанням, запитам та очікуванням аудиторії, а отже – здатні викликати в слухачів найсильніший емоційний резонанс.

Науково обґрунтованим підходом до дослідження ознак автентичності ораторського мовлення є його об'єктивізація за рахунок залучення до розгляду репрезентативної кількості однотипних промов, що проголошувалися за подібних умов. Втім, за браком можливості описати великий масив емпіричних даних

в межах однієї статті, для попереднього аналізу відберемо матеріал, який відповідає вимогам конгруентності за характеристиками *функціональний тип мовлення – мовець – комунікативна ситуація*. Виокремлення тих інваріантних ознак, які стійко зберігаються при зміні окремих параметрів комунікативної взаємодії, допоможе, на нашу думку, схарактеризувати виявлені відхилення як зразки неавтентичного ораторського мовлення. З цією метою зосередимо увагу на жанрі вітального слова, проголошеного жінками-лідерами в академічних умовах (під час університетських урочистостей) в американському й українському мовних середовищах, а саме – зіставимо актові промови Перших леді США Барбари Буш [6] і Гілларі Клінтон [7] в елітному американському коледжі Велзлі та Народних депутатів Верховної ради України Раїси Богатирьової [10] і Лесі Оробець [9] в Національному університеті "Києво-Могилянська академія". За віковою дистанцією (на момент проголошення аналізованих промов) відповідно 20 років для американських і 29 років – для українських мовців, ми категоризуємо Б. Буш (умовно – мовець А1) і Р. Богатирьову (мовець У1) як представниць старшого покоління, а Г. Клінтон (А2) і Л. Оробець (У2) – молодшого. Втім, в аналізованих комунікативних подіях реакція аудиторії – за свідченнями біографічної літератури [8], а також згідно з відгуками преси, аналізом відеозаписів та нашими особистими спостереженнями – від вікових показників не залежала: слухачі позитивно й з ентузіазмом сприйняли виступи А1, А2 та У2, тоді як промову У1 було сприйнято стримано, зі скупими формальними оплесками. Інакше кажучи, виступ У1, за ознакою успішності комунікативного акту – тобто встановлення емоційно-інтелектуального контакту між мовцем та аудиторією – є ілюстрацією неавтентичного ораторського мовлення.

Відповідно, з'ясування чинників, що впливають на комунікативний кон/ дисонанс, проведемо у двох площинах: емоційній та інтелектуальній. При цьому інтелект-туальну площину визначає зміст комунікативного повідомлення, а емоційна, хоча великою мірою й зумовлюється формою вираження, також залежить від певних імпліцитних чинників, які впливають на реципієнта на підсвідомому рівні. Одним із таких прихованих чинників може слугувати детально досліджений нами повтор [2, с. 114–116], який реалізується на різних мовних рівнях. Очевидно, що часто повторювані звуки, слова, поняття, ідеї, інтонаційні малюнки з великим ступенем імовірності викликатимуть у слухачів відповідну емоційну реакцію, яка посилю-ватиметься зі збільшенням частоти повторів. Ґрунтуючись на цій ідеї й застосовуючи квантитативні методи, можна кількісно визначити ключові концепти [1] за допо-могою підрахунку найчастіше вживаних у промові повнозначних слів.

Статистичний аналіз чотирьох досліджуваних промов дозволив виокремити два спільних для всіх мовців ключових концепти: СІМ'Я та ОСВІТА. Семантичні поля цих концептів відображено у таблиці 1, де заголовки рядків позначають відповідно українського (У) та американського (А) мовця, а заголовки колонок – відповідно мовців старшого (1) і молодшого (2) покоління; верхні індекси біля слів у таблиці позначають кількість їх вживання у відповідних текстах. При цьому українські тексти попередньо було перекладено на англійську мову, оскільки для кількісного аналізу даних було застосовано програму *Textalyser V 1.05* [11], яка є у вільному доступі в мережі Інтернет і яка оперує з англомовним матеріалом. Цифри у квадратних дужках в таблиці позначають сумарну кількість вживання лексичних одиниць, що належать до відповідних семантичних полів.

Таблиця 1

Результати кількісного аналізу ключових концептів в актових промовах американських та українських жінок-громадських діячів

Мовець	**1**	**2**
У	EDUCATION: knowledge[1], these walls[1], college[14], universities[1], commencement[1], graduation[1], graduate(s)[2], graduated[3], student[1], school[1], tuition[1], campus[1], instruction[1], learn(ed)[2], know[6] [36]	EDUCATION: these walls[1], student[3], university[3], knowledge[1], institute[1] [8]
	FAMILY: father[1], kids[1], adoption[1], adopted[1], wife[3], mother[3], parents[4] [14]	FAMILY: parents[2], child[1], grandmother[1], father[1] [5]
А	FAMILY[2]: children[7], kids[1]. husband[3]/ spouse(s)[2], fathers[1], marry[1], married[1], babysit(ting)[2], parent(s)[2], child[1], George[3], Bush[1] [28]	FAMILY[7]: children[27], parents[6], parenting[1] mother[2], get married[5], have children[5], home[5], caring[2], husband[1], baby[1], daughter[1], wife[1] [64]
	EDUCATION[2]: learning[1], know(s)[6], known[3], knew[1], instructed[1], student[1], campus[1], faculty[1] [17]	EDUCATION[2]: college[5], classmates[3], students[2], class[3] educate[2], graduate[1], graduating[2], diploma[1], school(s)[2], course(s)[2], training[1], knowledge[1], degree[1], commencement[1], faculty[1] [30]

За результатами цього аналізу для американських жінок першочергову вагу має сім'я, а освіта – на другому місці, тоді як для українських – навпаки: на першому місці – освіта, а на другому – сім'я. Такий розподіл пріоритетів пов'язаний, імовірно, з умовами соціально-економічного та історично-культурного характеру і може слугувати показником соціального статусу жінки у відповідному соціумі. Втім, для розв'язання проблеми нашого дослідження – з'ясування причин комунікативного дисонансу промови У1 – це спостереження не видається релевантним, оскільки отримані результати аналізу всіх чотирьох промов доволі тісно корелюють із соціально й культурно зумовленими очікуваннями відповідних аудиторій. Очевидно, причина криється в просодичному оформленні промови – і це, передусім, брак належної для привітального виступу емоційності мовлення. А саме, виступ Раїси Богатирьової – це типовий приклад читаного вголос підготовленого тексту без видимих ознак позитивної патетики: мелодика монотонна, варіативність гучності й темпу – незначна. Візуальний контакт з аудиторією – мінімальний і реєструється лише в місцях більш чи менш тривалих пауз. Елементи гумору відсутні.

При цьому емотивна складова промови доповнюється когнітивним дисонансом: три історії із життя, на яких Р. Богатирьова будує промову, викликають неоднозначні почуття в слухачів, які не звикли чути про будь-що надто приватне від ораторів, які за віком підпадають під категорію вихованців радянської риторичної традиції, спрямованої на згладжування особистого й висування на перший план громадського. Така невідповідність між звичним, очікуваним та почутим, несподіваним спонукала присутніх на урочистостях журналістів до пошуку аналогів цієї промови у світовій ораторській спадщині.

Варто зазначити, що в лінгвістиці проблема визначення авторства художніх і нехудожніх текстів вже стала традиційною, і для об'єктивного аналізу змісту застосовують формалізовані методи контент-аналізу текстів [3, с. 45]. Зокрема,

для визначення автентичності дослідники підраховують певні слова у текстах автора, чия автентичність вже доведена, визначають довжини речень, особливості вживання частин мови, лексичний запас та порівнюють їх у контрольних і сумнівних текстах. Таким чином, на відміну від опитувань, методологія контент-аналізу дозволяє виміряти не суб'єктивну оцінку людьми певних дій чи намірів щось зробити, а фактичну вербальну поведінку індивіда.

Тож наслідком виступу Р. Богатирьової стали такі заголовки в популярних засобах масової інформації: "Богатирьова копіює Джобса" – відеоресурс "Youtube. com"; 1 серпня 2011, http://www.youtube.com/watch?v=zo0Plu2FCUI; "Богатирьова у Києво-Могилянці прочитала промову глави Apple Стіва Джобса" – "Західна інформаційна корпорація", 1 серпня 2011, 13:37, http://zik.ua/ua/news/2011/08/01/301442; "Промову для студентів Могилянки Богатирьова списала у керівника Apple" – "Тиждень.ua", 1 серпня 2011, 15:00, http://tyzhden.ua/News/27599; "Плагіат Раїси Богатирьової" – Сергій Щербина, "Українська правда", 1 серпня 2011, 10:24, http://www.pravda.com.ua/articles/2011/08/1/6437552/. Зазначені масмедійні засоби цитують оригінальну й "запозичену" промови і наводять ряд показових прикладів практично ідентичного збігу фрагментів текстів, підтверджуючи фактажем неавтентичність аналізованої промови.

Таким чином, застосування кількісних методів під час дослідження публічного мовлення дозволяє виокремлювати найбільш значущі компоненти емпіричного матеріалу, які визначають емоційне тло під час передачі інтелектуальної інформації від мовця до аудиторії, а відтак створюють підґрунтя для побудови ймовірнісних моделей успішної ораторської поведінки. При цьому порушення гармонійності комунікативної події на рівні слухового сприйняття може каталізувати додатковий контент-аналіз матеріалу на предмет з'ясування автентичності ораторського мовлення.

Крім того, за результатами визначення ключових концептів промов доцільно розвивати методику експериментально-фонетичного дослідження публічного мовлення, зосереджуючи інструментальний аналіз на відповідних ключових словах, синтагмах та висловлюваннях. При цьому відкривається можливість досліджувати не лише мелодику, темпоральне й динамічне варіювання звукового континууму промови в цілому, але, маючи певний набір ключових слів для кожної промови, вивчати також тембральне забарвлення голосу мовця на відповідних малих (ключових) сегментах мовлення засобами спектрального аналізу емоційних складових звучання, що ми бачимо як новий перспективний крок в експериментально-фонетичних дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гаврилова М.В.* Ключевые концепты русского политического дискурса "НАРОД", "ВЛАСТЬ", "РОССИЯ" в инаугурационных выступлениях российских президентов [Электронный ресурс] / М. В. Гаврилова // Политическая экспертиза. – Режим доступа: http://www.politex.info/content/view/198/30/. – Название с экрана.

2. *Федорів Я. Р.* Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів: нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик: Монографія / Я. Р. Федорів. – К.: ВПЦ НаУКМА, 2010. – 187 с.

3. *Юськів Б.М.* Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід: Монографія / Б. М. Юськів. – Рівне.: "Перспектива", 2006. – 203 с. – ISBN 966-7643-77-8.

4. *Köhler R:* Gegenstand und Arbeitsweise der Quantitativen Linguistik / Reinhard Köhler // Quantitative Linguistik Reinhard Köhler, Gabriel Altmann, Rajmund G. Piotrowski (Hrsg.). – Berlin/New York: Ein internationales Handbuch. de Gruyter, 2005. – S. 1-16. – ISBN 3-11-015578-8.
5. *Westen D*. The Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation / Drew Westen. – Public Affairs, 2007. – 457 p. – ISBN-10: 1586484257, ISBN-13: 978-1586484255.

Джерела ілюстративного матеріалу

6. *Bush B.* Choices and Change: Commencement Address at Wellesley College [Електронний ресурс] / Barbara Bush (Copyright ©1990 by Barbara Bush. All rights reserved) // American Rhetoric. – Michael E. Eidenmuller; Educational Video Group, Inc., 2001–2010. – Режим доступу: http://www.americanrhetoric.com/speeches/barbarabushwellesleycommencement.htm. – Назва з екрана.
7. *Clinton H. R.* Remarks to Wellesley College Class of 1992 [Електронний ресурс] / Hillary Rodham Clinton. – Режим доступу: http://www.wellesley.edu/PublicAffairs/Commencement/1992/speecheshrc.html. – Назва з екрана.
8. *First Lady Biography*: Barbara Bush [Електронний ресурс] // National First Ladies Biography, © 2009. – Режим доступу: http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=42. – Назва з екрана.
9. *Оробець Л.* Виступ на церемонії посвяти в студенти Києво-Могилянської Академії в серпні 2011 р. [Електронний ресурс] / Леся Оробець. – Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=1B_3sBlYkoU. – Назва з екрана.
10. *Щербина С.* "Плагіат Раїси Богатирьової" [Електронний ресурс] / Сергій Щербина // "Українська правда", Понеділок, 01 серпня 2011, 10:24. – Режим доступу:: http://www.pravda.com.ua/articles/2011/08/1/6437552/. – Назва з екрана.

Програма кількісного аналізу текстів

11. Textalyser 2004 © textalyser.net text analysis V 1.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://textalyser.net/index.php?lang=en#analysis. – Назва з екрана.

Oksana Franko, Olga Dekalo
Nationale Linguistische Universität Kyjiw

KOMMUNIKATIVE INTENTION ALS MOTIVATIONSKRAFT DES ADRESSANTEN IM PROZESS DES SPRECHAKTENAUFBAUS IM GEGENWÄRTIGEN DEUTSCHEN GESCHÄFTSLEBEN-DISKURS

Статтю присвячено особливостям комунікативної інтенції як мотиваційної сили адресанта ділового спілкування в процесі побудови мовленнєвих актів. На матеріалі дискурсивного фрагмента досліджено специфіку мовної реалізації комунікативної інтенції у сучасному німецькомовному діловому дискурсі.

Ключові слова: *комунікативна інтенція, мовленнєва інтеракція, іллокутивна сила висловлення, перлокутивний ефект, мовленнєвий акт, діловий дискурс.*

Статья посвящена особенностям коммуникативной интенции как мотивационной силы адресанта делового общения в процессе построения речевых актов. На материале дискурсивного фрагмента исследуется специфика языковой реализации коммуникативной интенции в современном немецкоязычном деловом дискурсе.

Ключевые слова: *коммуникативная интенция, речевая интеракция, иллокутивная сила высказывания, перлокутивный эффект, речевой акт, деловой дискурс.*